Storumans kommun
LUSPIE

Vattentjänstplan

för Storumans kommun

-Samrådshandling

Fastställd av kommunfullmäktige 202X-XX-XX § XXX

Ändringsförteckning

Ver	Datum	Ändringsbeskrivning	Granskad	Godkänd av
1.0	2026-09-18	Samrådshandling		

SAMRÅDSHANDLING

Innehållsförteckning

1. Inledning 7
   - 1.1 Bakgrund och syfte 7
   - 1.2 Innehåll 7
     - 1.2.1 Långsiktig planering av kommunens VA-utbyggnad 8
     - 1.2.2 Skyfall 8
     - 1.2.3 Långsiktig planering av kommunens allmänna VA-försörjning 8
     - 1.2.4 Undersökning av behov av strategisk miljöbedömning 8
   - 1.3 Arbetssätt 8
     - 1.3.1 Uppdatering och revidering 9
   - 1.4 Befintlig strategisk VA-planering 9
   - 1.5 Befintlig VA-verksamhet 9
     - 1.5.1 Ekonomi 10
     - 1.5.2 Verksamhetsområden 10
     - 1.5.3 Anläggningar 11

2. VA-utbyggnad 18
   - 2.1 Identifiering av VA-planområden 18
   - 2.2 Bedömning av möjlighet och behov 19
   - 2.3 Klassificering av VA-planområden 21
     - 2.3.1 Enskilt VA-område 22
     - 2.3.2 VA-bevakningsområde 22
     - 2.3.3 VA-utredningsområde 22
     - 2.3.4 VA-utbyggnadsområde 22
   - 2.4 VA-planområden 22
     - 2.4.1 Identifierade VA-planområden 22
   - 2.5 Områden med enskilt VA 24
   - 2.6 VA-bevakningsområden 25
   - 2.7 VA-Utredningsområde 26

3. Skyfall 27
   - 3.1 Generellt 27
   - 3.2 Skyfallskartering 27
   - 3.3 Ansvar för skyfall 29

4. Långsiktig planering av kommunens allmänna VA-försörjning 30
   - 4.1 Planering av VA-verksamheten 30
     - 4.1.1 Vattenverk 30
     - 4.1.2 Reningsverk 30
     - 4.1.3 Verksamhetsområden 30
     - 4.1.4 Vattenskyddsområden 30
     - 4.1.5 Tillskottsvatten 30

SAMRÅDSHANDLING

4.2 Kommunal fysisk planering 30
4.2.1 Översiktsplan 30
Beslutade fördjupade översiktsplaner i Storumans kommun: 31
4.3 Fortsatt VA-planering 31
4.3.1 VA-plan 31
4.3.2 Förnyelseplan 31
4.3.3 Samarbeten 31

5. Bedömning av betydande miljöpåverkan 32
6. Sammanställning åtgärder 33
6.1 VA-planområden 33
6.2 Skyfall 33
6.3 Långsiktig planering av kommunens allmänna VA-försörjning 33

Referenser 35

Bilaga 1 36
Bilaga 2 37

SAMRÅDSHANDLING

Ordlista

Allmän VA-anläggning är en anläggning för vatten eller avlopp som kommunen äger eller har rättsligt bestämmande över och som har anordnats för att uppfylla kommunens skyldigheter enligt lagen om allmänna vattentjänster (LAV). De samlade VA-anläggningarna (för produktion, distribution och omhändertagande) inom en kommuns gränser, för vilka en kommun är huvudman, benämns ”den allmänna VA-anläggningen”. En allmän VA-anläggning kan även benämnas kommunal VA-anläggning.

Allmän VA-försörjning avser VA-försörjning inom allmänt verksamhetsområde för VA. Allmän VA-försörjning kan även benämnas kommunal VA-försörjning.

Avloppsvatten är samlingsnamn för spillvatten och dagvatten från detaljplanerat område.

A*vtalsanslutning* innebär att ett eller flera hushåll är anslutna till allmänt vatten och/eller avlopp och har ett avtal som styr nyttjandet av tillhandahållna VA-tjänster. Hushåll med avtalsanslutning ligger inte inom verksamhetsområde för allmänt VA.

Dagvatten är ytligt avrinnande regnvatten och smältvatten.

Enskild VA-anläggning är en anläggning eller annan anordning för vatten eller avlopp som inte ingår i kommunal VA eller allmän VA. Enskilda anläggningar kan finnas för ett hushåll, för flera hushåll tillsammans eller för samfälligheter och föreningar.

Enskild VA-försörjning avser VA-försörjning utanför allmänt verksamhetsområde för VA.

Gemensamhetsanläggning är en enskild VA-anläggning som inrättats för två eller flera hushåll/fastigheter gemensamt.

Huvudman är den som äger en VA-anläggning.

Kommunalt VA-område används i vattentjänstplanen som begrepp på ett område som ligger inom verksamhetsområde för allmän VA-försörjning och där Storuman kommun är huvudman för vatten- och/eller avloppsförsörjning.

Recipient är en sjö eller ett vattendrag som får motta dagvatten, bräddvatten och renat avloppsvatten.

Spillvatten är vatten från hushåll (toalett, bad/dusch, disk och tvätt) och andra verksamheter (industrier, biltvättar och dylikt).

Statusklassning av vattenförekomster innebär att tillståndet i vattenförekomsten bedömts utifrån kriterier och gränsvärden som fastlagts i vattendirektivet. För

SAMRÅDSHANDLING

grundvattenförekomster bedöms kemisk och kvantitativ status (vattentillgång) och för ytvattenförekomster bedöms kemisk och ekologisk status. Målet är att vattenförekomsterna ska uppnå ”god status” i samtliga avseenden.

VA är ett samlingsnamn för vatten och avlopp.

Vattenförekomst är, enligt vattenförvaltningsförordningen för vatten, den minsta enheten för beskrivning och bedömning av vatten. Grundvattenförekomster är grundvattenmagasin där det idag tas ut vatten till fler än 50 personer eller där det bedöms vara möjligt att ta ut mer än 10 m^3/d. Ytvattenförekomster är sjöar med en yta större än 0,5 km^2 eller vattendrag som har ett tillrinningsområde större än 10 km^2. Vattenförekomster presenteras i den nationella databasen VISS (VattenInformationssystem i Sverige). I databasen finns uppgifter om bland annat statusklassificeringar, miljökvalitetsnormer, riskbedömningar och bedömningar av vattenmiljöproblem.

Verksamhetsområde är ett av kommunfullmäktige fastställt geografiskt definierat område, inom vilket kommunen är huvudman för vatten- och/eller avloppsförsörjning. Inom verksamhetsområdet gäller kommunal VA-taxa.

VA-planområden används i vattentjänstplanen som gemensamt begrepp för de områden med sammanhållen bebyggelse som identifierats i arbetet med vattentjänstplanen. VA-planområden delas in i fyra olika typer av områden enligt nedan:

- *Enskilt VA* är ett område som har enskild VA-försörjning med godtagbart omhändertagande av avloppsvatten och godkänt dricksvatten. Området kan lösas genom enskilda VA-anläggningar även i framtiden, utifrån den kunskap kommunen har om området idag.
- *VA-bevakningsområde* är ett område som har enskild VA-försörjning och som, utifrån den kunskap kommunen har om området idag, sannolikt inte har behov av en förändrad VA-struktur. Bevakning av området behövs för att följa om behovet av en förändrad VA-struktur förändras över tid.
- *VA-utredningsområde* är ett område som har enskild VA-försörjning och som, utifrån den kunskap kommunen har om området idag, kan ha behov av en förändrad VA-struktur. Utredning behöver utföras för att visa vilka behov respektive möjligheter som finns för att förbättra VA-situationen i området, utifrån den kunskap kommunen har om området idag
- *VA-utbyggnadsområde är ett område som har enskild VA-försörjning och som har behov av en förändrad VA-struktur. När beslut är fattat gällande verksamhetsområde för allmän VA-försörjning och VA-utbyggnaden är utförd blir området Kommunalt VA-område, utifrån den kunskap kommunen har om området idag*

SAMRÅDSHANDLING

1. Inledning

1.1 Bakgrund och syfte

Den lagändring i Lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (LAV) som trädde i kraft den 1 januari 2023 innebar bland annat att alla kommuner i Sverige ska ta fram en vattentjänstplan.

Huvudsyftet med vattentjänstplanen är att ge förutsättningar för en god planering av Storumans kommuns skyldigheter att ordna allmänna vattentjänster samt att ge berörda möjlighet till insyn och deltagande i processen. Innehållet redovisas i kapitel 1.2 nedan. Arbetet resulterar sammanfattningsvis i att:

- identifierade VA-planområden kategoriseras som enskilt VA-område, VA-bevakningsområde eller VA-utredningsområde,
- risker för den allmänna VA-anläggningen som följd av skyfall identifieras och åtgärder föreslås
- långsiktig planering för behov och åtgärder gällande förbättring av den allmänna VA-anläggningen, tydliggörs
- undersökning genomförs för att avgöra om vattentjänstplanen kan antas medföra betydande miljöpåverkan

Vattentjänstplanen ska visa hur kommunen ska förse kommuninvånarna med VA-tjänster under ett längre tidsperspektiv.

Vattentjänstplanen ska fungera som ett styrande dokument och vara en hjälp i prioritering och utveckling av nya bebyggelseområden samt befintliga områden. Planen utgör även ett stöd i arbetet med översiktsplan, fördjupad översiktsplan, detaljplan samt bygglovshandläggning för att kunna avgöra om verksamheter och bebyggelse är lämpligt inom ett visst område.

1.2 Innehåll

Vattentjänstplanen ska enligt §6b i LAV innehålla

> ”*kommunens långsiktiga planering av hur behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses. En vattentjänstplan ska också innehålla kommunens bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna va-anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning på grund av skyfall*”.

SAMRÅDSHANDLING

1.2.1 Långsiktig planering av kommunens VA-utbyggnad

Vattentjänstplanen innehåller kommunens långsiktiga bedömning av behovet av nya verksamhetsområden (VA-utbyggnadsplan).

Ändringen i LAV innebär bland annat en ökad flexibilitet för kommunerna. Vid bedömningen gällande om det finns behov av allmänt verksamhetsområde för VA ska särskild hänsyn tas de till lokala förutsättningarna att tillgodose VA-försörjningen med en godtagbar enskild anläggning med hänsyn till människors hälsa och miljön. Bedömningen i kapitel 2 tar hänsyn till både möjligheterna att ansluta området till det allmänna vatten- och avloppssystemet via en överföringsledning, samt de förutsättningar som finns för att säkerställa VA-försörjningen genom enskilda anläggningar.

Ovan nämnda bedömningskrav innebär en ökad utredningsbörda för kommunen då några områden med enskilda lösningar behöver utredas i syfte att bestämma om de enskilda anläggningarna uppfyller lagkraven. Områden i kategorin ”VA-utredningsområden” har högst behov och ska utredas innan nästa revidering/aktualisering av planen.

1.2.2 Skyfall

Vattentjänstplanen innehåller en redogörelse för kommunens bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna VA-anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning som uppkommer vid skyfall. Befintlig skyfallskartering (Sweco, 2024), som upprättats parallellt med vattentjänstplanen, har använts som underlag för att studera påverkan på allmänna VA-anläggningar i Storuman kommun till följd av skyfall (se kapitel 3).

1.2.3 Långsiktig planering av kommunens allmänna VA-försörjning

Den långsiktiga planeringen av kommunens allmänna VA-försörjning omfattar en kortfattad beskrivning av större förändringar, till exempel en ny huvudvattenledning, renovering av verk eller planerade samarbeten. Löpande planering för exempelvis förnyelse och beredskap omnämns men redovisas inte i detalj (se kapitel 4).

1.2.4 Undersökning av behov av strategisk miljöbedömning

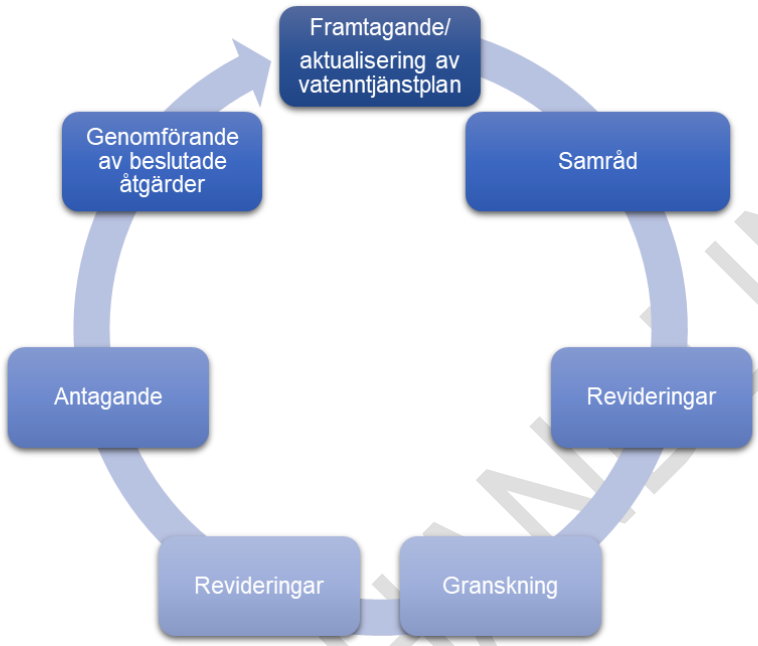
Enligt 6 kap. miljöbalken ska en strategisk miljöbedömning göras för planer som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Huruvida en vattentjänstplan kan antas medföra betydande miljöpåverkan avgörs genom en undersökning i enlighet med kraven i miljöbalken kapitel 6 samt miljöbedömningsförordningen. Undersökningen gällande betydande miljöpåverkan för denna vattentjänstplan redovisas i kapitel 5.

1.3 Arbetssätt

Figur 1 nedan illustrerar de processteg som ingår i arbetet att ta fram/aktualisera en vattentjänstplan. En viktig framgångsfaktor är att skapa en rullande process där identifierade åtgärder planeras och genomförs kontinuerligt.

SAMRÅDSHANDLING

Vattentjänstplanen ska samrådas och granskas. Kommunen ska enligt §6 c LAV på lämpligt sätt och i skälig omfattning samråda med de fastighetsägare och myndigheter som kan antas ha ett väsentligt intresse av planen samt ställa ut ett förslag till vattentjänstplan för granskning under minst 4 veckor. Hur hänsyn tas till inkomna synpunkter ska också redovisas.

Figur 1. Schematisk illustration över processen att ta fram en vattentjänstplan.

1.3.1 Uppdatering och revidering

Planen är inte bindande, men ska enligt LAV (Lagen om allmänna vattentjänster) antas av kommunfullmäktige som också, minst vart fjärde år, ska pröva om vattentjänstplanen är aktuell med hänsyn till behovet av allmänna vattentjänster (Regeringen, 2023). I Storuman är kommunstyrelsen ansvarig för att driva arbetet gällande aktualisering.

1.4 Befintlig strategisk VA-planering

Storuman kommun har inte upprättat en strategisk VA-plan men i och med arbetet med vattentjänstplanen har en grund lagts och kommunen planerar att fortsätta med en övergripande VA-plan. En övergripande VA-plan innefattar med fördel separata delplaner, exempelvis förnyelseplan för ledningsnät, dagvattenstrategi och vattentjänstplanen.

1.5 Befintlig VA-verksamhet

Storuman kommun har en yta på cirka 7 500 km^2 och cirka 5 600 invånare. Storuman kommun är huvudman för de allmänna vatten- och avloppsanläggningarna i kommunen. VA-verksamheten finns organiserad under

SAMRÅDSHANDLING

kommunstyrelsen och den Tekniska avdelningen där den samordnas med bland annat gator och renhållning. Enligt lagen om allmänna vattentjänster (2006:412) är det VA-huvudmannen som bestämmer förbindelsepunkter där fastigheterna får ansluta sina VA-ledningar till den allmänna VA-anläggningen. Vanligtvis ligger förbindelsepunkten i fastighetens omedelbara närhet, ca 0,5 m utanför fastighetsgräns, men VA-huvudmannen kan också bestämma annat läge.

I Storuman kommun finns främst följande övergripande dokument med inverkan på kommunens VA-verksamhet:

- Mål- och budgetdokument för Storuman kommun
- ABVA (Allmänna bestämmelser för användande av Storumans kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggning)
- Taxa för allmänna vatten- och avloppsanläggningar
- Fördjupade översiktsplaner för Storuman och Stensele, Hemavan, Tärnaby.

1.5.1 Ekonomi

VA-verksamheten i Storuman kommun är taxefinansierad och bekostas av de anslutna abonnenterna, det så kallade VA-kollektivet. VA-taxan fastställs varje år av kommunfullmäktige och den ska vara skälig och rättvis. Avgifterna ska bestämmas i enlighet med självkostnadsprincipen och får inte överstiga de kostnader som är nödvändiga för att ordna och driva den allmänna VA-anläggningen.

1.5.2 Verksamhetsområden

Storumans kommun är VA-huvudman för vatten och avlopp på 15 orter inom kommunen samt 1 by med verksamhetsområde för endast vatten. Fastställda verksamhetsområdesgränser för vatten och avlopp saknas i regel i Storumans kommun. Arbete pågår med att utforma nya verksamhetsområden för vatten och spill.

Storumans kommun tillhandahåller vatten och eller avloppstjänster till ca 3 059 st fastigheter. De flesta anslutna abonnenterna finns i Storuman tätort samt Hemavan och Tärnaby. Anslutna till dagvatten finns i Storuman, Stensele, Hemavan och Tärnaby. I kommunens byar finns inte något behov av allmän dagvattenhantering. VA-verksamhet utanför det kommunala verksamhetsområdet är enskild eller organiserad i lokala föreningar.

Följande områden utgör kommunalt verksamhetsområde för VA:

Storuman, Vatten och Spill

Hemavan, Vatten och Spill

Klippen, Vatten och Spill

Tärnaby, Vatten och Spill

Forsmark, Vatten och Spill

Umnäs, Vatten

SAMRÅDSHANDLING

Slussfors, Vatten och Spill

Ankarsund, Vatten och Spill

Strömsund, Vatten och Spill

Långsjöby, Vatten och Spill

Stensele, Vatten och Spill

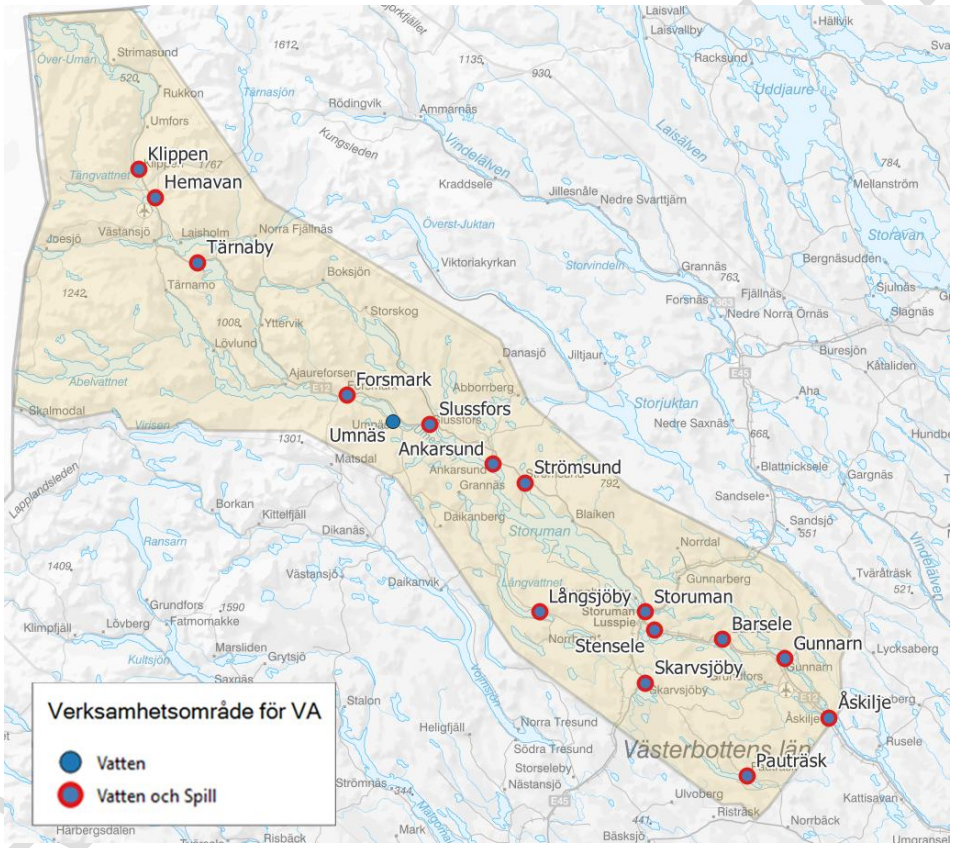
Barsele, Vatten och Spill

Skarvsjöby, Vatten och Spill

Gunnarn, Vatten och Spill

Pauträsk, Vatten och Spill

Åskilje, Vatten och Spill

Figur 2 Verksamhetsområde för Vatten och Spill i Storuman kommun

1.5.3 Anläggningar

1.5.3.1 Dricksvatten

Den kvantitativa tillgången på vatten är god inom Storumans kommun. Råvattnet har generellt hög kvalitet men det finns områden, företrädesvis i glesbygd där dricksvattenkvaliteten inte är tillfredsställande. Att dricksvattnet på vissa ställen har kvalitetsbrister beror bland annat på att försurningen även drabbar grundvatten och att vattnet innehåller för stora mängder mineraler – främst järn. I borrade brunnar kan även svavelväte och radon förekomma. I

SAMRÅDSHANDLING

Barseleområdet förekommer höga halter av arsenik i vissa privata brunnar, vilket föranlett att kommunen ökat kontrollen av det kommunala grundvattnet.

Som råvatten till de allmänna vattenverken i Storuman kommun används grundvatten, med undantag för Tärnaby som tar sitt vatten från Tärnaån.

Samtliga kommunala grävda vattentäkter har fastställda skyddsområden. Vattenskyddsområdena är fastställda enligt gammal lagstiftning och behöver ses över. I Tärnaby saknas vattenskyddsområde.

Ledningsnät

Ledningsnätet i kommunen anlades i huvudsak mellan åren 1950–1970 och är i dag i stort behov av renovering. Kommunen har under de senaste åren aktivt arbetat med förnyelse av VA samt gata med fokus på Storumans centralort.

I Tärnaby och Hemavan har flertalet exploateringar under 2000-talet inneburit att stor andel ledningsnät tillkommit.

Storuman och Stensele

Vattenförsörjningen till Storuman och Stensele sker idag från tre grundvattenbrunnar på Brännholmen i sjön Storuman. Från brunns-området går två överföringsledningar till vattenverket vid Strandvägen. Där pumpas det genom tre öppna filter och leds sedan med självfall till en lågreservoar. Vidare distribution sker med fyra pumpar till två system, ett för Storuman och ett för Stensele. En motorventil med fast strypning förenar de två systemen.

Vattenverket är dimensionerat för 3 100 personer. Det motsvarar en medeldygnsförbrukning av 1 100 m3/ dygn och en maximal dygnsförbrukning av 1 800 m3/dygn.

Normal dygnsförbrukning är idag ca 1 200 m3/dygn, men kan enstaka dygn uppgå till drygt 1 400 m3/dygn. Vattentillgången i Storuman är god. Dock måste vattenverket som togs i drift 1962 genomgå en rejäl upprustning och kapacitetshöjning. Detta har ytterligare aktualiserats i samband med Biostors tillkomst. Vattenförsörjningen till Södra industriområdet behöver utredas. Högreservoarer finns i Storuman med en volym av 800 m3 och en högsta trycknivå av ca +411.30 m.ö.h. och i Stensele med en volym av 300 m3 och en högsta trycknivå av ca +372.10 m.ö.h. När vattenverket byggdes togs vatten från en vattentäkt lokaliserad på samma fastighet som vattenverket. Denna fungerar idag som reservvattentäkt.

Vattenskyddsområden och skyddsföreskrifter är fastställda för samtliga tre vattentäkter. Fastställandet har dock skett enligt gammal lagstiftning och behov finns att se över bestämmelserna enligt idag gällande lagstiftning.

Hemavan

Vattenverket i Hemavan är kommunens näst största vattenverk och försörjer ca 1000 lägenheter.

I Hemavan finns utbyggd VA-anläggning för i huvudsak all bebyggelse med undantag av fritidshusbebyggelsen vid Syterbäcken som betjänas av enskilda anläggningar.

SAMRÅDSHANDLING

Hemavan har en ny vattentäkt och ett nytt vattenverk som togs i drift under 2020. Detta efter flera års utredningar för att hitta en lämplig vattentäkt då den gamla vattentäkten inte klarade av kraven med hänsyn till bebyggelseutvecklingen i Hemavan. Kapaciteten är god för den nya vattentäkten och kommunen har möjliggjort för fortsatta exploateringar inom Hemavan-området.

Tärnaby

I Tärnaby används ytvatten från Tärnaån. Den nuvarande vattenförbrukningen och kapacitetsbehovet ligger på cirka 400 m³/dag. Kommunala vatten och avloppsanläggningar är utbyggda för nästan all bebyggelse inom Tärnaby samhälle, med undantag för området på södra sidan av väg E12 väster om Vikmyran. Övriga områden, såsom Konäset, Granås, Sandvik, Tärnafors och Bäcknäs, saknar kommunalt vatten och avlopp och är beroende av enskilda anläggningar för både dricksvatten och avloppsrening.

Tärnaby vattenverk, som är över 50 år gammalt, behöver omfattande renoveringar för att uppfylla dagens krav. Alternativt kan ett helt nytt vattenverk övervägas. Kommunen har inlett utredningar kring möjligheten att försörja Tärnaby med grundvatten. Det finns goda förutsättningar att lokalisera en grundvattentäkt med tillräcklig kapacitet nordost om Tärnaby.

Nuvarande vattentäkt saknar vattenskyddsområde, det är viktigt för Storumans kommun att skydda sitt vatten och Tärnaby är högt prioriterat med tanke på boende, exploateringar och att området är viktigt för turismnäringen i kommunen. Oavsett hur vattenförsörjningen kommer tillgodoses är det prioriterat att även undersöka hur vattenkvaliteten i Tärnaån kan bli bättre.

Topografin är en utmaning för vattenförsörjningen vilket innebär att trycket behöver stegras och eventuella högreservoarer kan krävas för högt belagda exploateringar. Omfattande utredningar kommer krävas.

SAMRÅDSHANDLING

Vattenverk	Ålder, Byggår, renoverings-år	Vattentäkt	Vattenskydds-område	Antal anslutna fastigheter	Vatten-produktion (m^3/d)
Storuman	1962	Grundvatten	Ja	997	900
Långsjöby	1990-talet	Grundvatten	Nej	3	2
Barsele	Renoverad 2006	Grundvatten	Ja	45	15
Gunnarn	1984	Grundvatten	Ja	129	50
Skarvsjöby	1960-talet	Grundvatten	Ja	62	35
Åskilje	Renoverad 2004	Grundvatten	Ja	43	12
Pauträsk	Ska byggas nytt 2026	Grundvatten	Ja	58	15
Strömsund	2004	Grundvatten	Nej	11	2
Ankarsund	2024	Grundvatten	Pågående	17	5
Slussfors	2017, lågreservoar från 1960-talet	Grundvatten	Ja	35	25
Umnäs	1999	Grundvatten	Nej	10	11
Forsmark	2004	Grundvatten	Nej	45	12
Tärnaby	1970-talet	Ytvatten	Nej	274	280
Hemavan	2020	Grundvatten	Ja	1041	400
Klippen	1970-talet	Grundvatten	Ja	37	10

Tabell 1 Dricksvattenanläggningar i Storuman kommun

1.5.3.2 Spillvatten

De flesta hushållen i kommunen är anslutna till kommunala avloppsanläggningar. För Storuman – Stensele, Tärnaby, Barsele, Pauträsk och Långsjöby (östra) finns avloppsreningsverk med mekanisk och kemisk rening. För Hemavan finns avloppsreningsverk med mekanisk rening och infiltrationsdammar. För Gunnarn, Skarvsjöby, Åskilje och Slussfors finns slamavskiljare med öppna infiltrationsdammar. I Forsmark, Långsjöby (delar av) och Ankarsund finns markbäddar och större infiltrationsanläggningar. Strömsund har enbart slamavskiljning innan utsläpp sker till recipient. Enskilda fastigheter som inte är anslutna till det kommunala VA-nätet har egna anläggningar. De är i de flesta fall utförda som slamavskiljare med markbädd eller infiltrationsanläggning. En väl utförd infiltrationsanläggning är i de flesta fall ett bra alternativ ur miljösynpunkt. Fortfarande finns hushåll som saknar moderna avloppsanläggningar, vilket innebär att avloppsvattnet mer eller mindre orenat släpps ut i sjöar och vattendrag. Dessa bristfälliga anläggningar kan lokalt orsaka miljöproblem i form av dålig lukt och övergödning. Fastighetsbildning för bebyggelse kräver att va-frågan kan lösas. Inom en nära framtid finns behov av stora investeringar i kommunens avloppsanläggningar. En ombyggnad av avloppsreningsverket i Tärnaby är nödvändig. Anläggningen är i behov av upprustning på grund av ålder, slitage och omoderna installationer samt även för att ge en kapacitetsökning. En kapacitetsökning av

SAMRÅDSHANDLING

avloppsreningsverket i Hemavan kommer också att bli nödvändig inom en snar framtid. Av väsentlig betydelse för framtida exploateringar och bebyggelse är även avloppsledningsnätets beskaffenhet. En successiv ombyggnad förekommer.

Ledningsnät

Ledningsnätet i kommunen byggdes i huvudsak mellan åren 1950-1970 och är i dag i stort behov av renovering. Kommunen har under de senaste åren aktivt arbetat med förnyelse av VA samt gata med fokus på Storumans centralort.

I Tärnaby och Hemavan har flertalet exploateringar under 2000-talet inneburit att mycket ledningsnät tillkommit.

Inläckage är ett generellt problem för spillvattennätet, främst i samband med snösmältningen under våren.

En förnyelseplan för ledningsnätet finns och kommer att följas upp i kommunens fortsatta strategiska arbete kopplat till VA-planen.

Storuman och Stensele

Spillvatten inom Storuman och Stensele tätorter leds via ledningssystem och avloppspumpstationer till ett avloppsreningsverk beläget i östra delen av Stensele vid Umeälvens strand. Umeälven utgör recipient.
Avloppsreningsverket togs i drift 1971. En större om- och tillbyggnad genomfördes 1980 och ytterligare en stor ombyggnad utfördes 2006. Verket är idag dimensionerat för en tillrinning av 75 m^3/h. Nuvarande tillstånd gäller för att ta emot och behandla avloppsvatten från 4 000 personekvivalenter (p e), motsvarande en belastning med 280 kg BOD7 per dygn. Tillståndet omfattar också behandling av upp till 2 000 m3 externt avloppsslam per år.

Ett nytt reningssteg för läkemedelsrester har tagits i drift under 2024.

Hemavan

Avloppsreningen för Hemavan sker i två steg. Avloppsreningsverket nyttjas för grovavskiljning genom silning och sedimentering. I avloppsreningsverket kan även kemisk fällning användas, vilket dock inte sker idag. Det avslammade avloppsvattnet pumpas därefter till en stor infiltrationsanläggning i nordvästra delen av Hemavan.

Avloppsreningsverket är dimensionerat för 5 000 pe (personekvivalenter) medan infiltrationsdammarna är dimensionerade för 10 000 pe.

Tärnaby

Spillvatten inom Tärnaby avleds via ledningssystem och avloppspumpstationer till ett avloppsreningsverk beläget vid Gäutans norra strand, i östra delen av Tärnaby tätort. Sjön Gäutan utgör recipient. Verket är dimensionerat för att ta emot avloppsvatten från en folkmängd av omkring 1 800 personer.

SAMRÅDSHANDLING

Avloppsreningsverkets kapacitet är en begränsande faktor för kommande exploateringar då tillgängligt utrymme är begränsat.

Avlopps-reningsverk	Ålder, Byggår, renoverings-år	Recipient	Reningsmetod	Antal anslutna lägenheter	Antal anslutna personer	Tillstånd (pe)
Stensele	70-talet renoverat 00-talet	Stenselet	Reningsverk, försedimentering, kemisk rening.	1000	2600	4000
Långsjöby	60-talet renoverat 90-talet, 00-talet	Långvattnet	Reningsverk med direktfällning.	53	100	-
Barsele	2026	Barselet	Minireningsverk, aktivt slam och kemisk rening.	39	106	130
Gunnarn	60-talet renoverat 80-talet	Stor-Bastuträsket	Slamavskiljning och infiltration i dammar	80	200	400
Skarvsjöby	60-talet renoverat 80-talet	Kvarnbäcken	Slamavskiljning och infiltration i dammar	35	90	120
Åskilje	60-talet renoverat 80-talet	Umeälven	Slamavskiljning och infiltration i dammar	46	80	200
Pauträsk	60-talet renoverat 00-talet	Pauträsket	Reningsverk med direktfällning.	35	90	-
Strömsund	60-talet renoverat 2020-talet	Strömsunds-viken	Slamavskiljning och markbädd	10	20	50
Slussfors	60-talet renoverat 90-talet	Sparmansel et	Slamavskiljning och markbädd	41	110	200
Tärnaby	60-talet renoverat 90-talet	Gaevhta	Reningsverk, försedimentering, kemisk rening.	300	500	1500
Hemavan	80-tal	Umeälven	Slamavskiljning och infiltration i dammar	1200	3000	5000
Klippen	60-talet	Umeälven	Slamavskiljning och markbädd	1	2	-

Tabell 2 Dricksvattenanläggningar i Storuman kommun

1.5.3.3 Dagvatten

Dagvattensystem finns i Storuman tätort, Stensele, Hemavan och Tärnaby. Ingen rening av dagvatten sker utan det leds via diken och vattendrag mot Umeälven. I de mindre orterna kan omhändertagandet av dagvattnet ske lokalt. Behovet av allmän dagvattenförsörjning i de mindre orterna bedöms inte förändras under planperioden.

Storuman kommun har i dagsläget ingen framtagen dagvattenstrategi.

SAMRÅDSHANDLING

1.5.3.4 Nödvattenförsörjning

Storuman kommun har upprättat en nödvattenplan som antagits av kommunstyrelsen *2024-09-03 §117.* En nödvattenplan är ett strategiskt dokument som fastställer åtgärder och prioriteringar för att säkerställa dricksvattenförsörjning i kritiska situationer. Det handlar om att agera snabbt och effektivt när det uppstår problem med vattenförsörjningen, till exempel vid naturkatastrofer eller tekniska fel. Planen innehåller åtgärder för att säkerställa att de mest sårbara och samhällsviktiga verksamheterna får tillgång till dricksvatten i ett tidigt skede. Exempelvis, skolor, vårdcentral, äldreboenden och andra viktiga platser.

I Storuman finns en reservvattentäkt på samma fastighet som vattenverket. Denna täkt nyttjades tidigare som vattentäkt för tätorten innan brunnsområdet på Brännholmen togs i drift. Vid övriga mindre vattenverk kommer områdena att försörjas med tankar från Storuman om vattentäkten slås ut. I arbetet med nödvattenplanen har bland annat rutiner vid driftstörningar upprättats.

SAMRÅDSHANDLING

2. VA-utbyggnad

Det är 6 § Lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (LAV) som reglerar kommunens skyldighet att förse ett område med allmänna vattentjänster. Lagtexten från § 6 LAV lyder som följer:

6 § Om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse, ska kommunen
1. bestämma det verksamhetsområde inom vilket vattentjänsten eller vattentjänsterna behöver ordnas, och
2. se till att behovet snarast, och så länge behovet finns kvar, tillgodoses i verksamhetsområdet genom en allmän va-anläggning.

Vid bedömningen av behovet enligt första stycket ska särskild hänsyn tas till förutsättningarna att tillgodose behovet av en vattentjänst genom en enskild anläggning som kan godtas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön.

Enligt 6 § LAV, har kommunen ett ansvar att ordna vattentjänster (dricks- och/eller avloppsvatten) för bebyggelse som tillsammans bildar ett större sammanhang, om risk för människors hälsa eller miljön föreligger. Vid bedömningen av behovet ska särskild hänsyn tas till förutsättningarna att tillgodose behovet av en vattentjänst genom en enskild anläggning som kan godtas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön.

Eftersom kommunens samhällsbyggnadsprocess går hand i hand med planering av VA-försörjning är det viktigt att skapa förutsättningar för ett ökat handlingsutrymme genom att i god tid identifiera potentiella § 6-områden och skapa en långsiktig plan för VA- utbyggnaden. Utan en plan för detta riskerar kommunen att ställas inför förelägganden från Länsstyrelsen enligt 51 § LAV om att inrätta allmänna vattentjänster i områden där avsikten inte varit att bygga ut allmänt VA eller där planen har varit att göra det vid ett senare tillfälle. Då minskar kommunens kontroll över VA-taxans utveckling. En god VA-planering är därför kommunens möjlighet att påverka i vilken ordning olika områden ska anslutas till den allmänna VA-försörjningen.

I denna del av vattentjänstplanen som handlar om VA-utbyggnad presenteras en bedömning av områden som i dag ligger utanför verksamhetsområdet för allmän VA-försörjning i Storuman kommun och som har eller kan komma att få ett behov av att lösa försörjningen.

2.1 Identifiering av VA-planområden

Fastigheter inom verksamhetsområde för allmän VA-försörjning tillhör allmänt VA-område. Fastigheter i mycket gles bebyggelse, utanför allmänt verksamhetsområde, tillhör enskilt VA-område. Mellan dessa två ytterligheter finns områden med tät bebyggelse där det är enskild VA-försörjning idag.

SAMRÅDSHANDLING

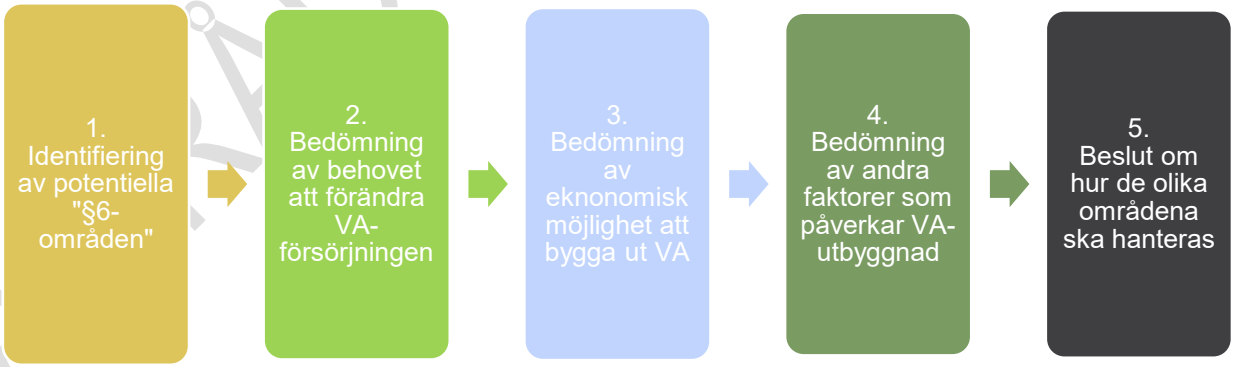
I denna del av vattentjänstplanen identifieras områden som skulle kunna utgöra så kallade ”större sammanhang”. Dessa områden benämns vidare som VA-planområden. I VA-planområden kan det finnas grund för att tillämpa 6 § LAV.

Det finns otydligheter i lagen kring vad som krävs för att bebyggelse ska utgöra ett så kallat större sammanhang. I förarbetena till lagen nämns 20–30 hushåll medan rättspraxis visar att så få som 8 hushåll kan utgöra ett större sammanhang. Hur många fastigheter som behöver vara berörda är framför allt beroende av hur starkt hälsoskyddsbehovet gör sig gällande eller kan förväntas komma att göra det. Enligt praxis behövs det åtminstone en viss samlad bebyggelse av 20–30 fastigheter som underlag för en allmän VA-anläggning. En utbyggnad av en befintlig eller planerad anläggning kan dock ske för betydligt färre fastigheter. Om bebyggelsen på en fastighet är av större omfattning så kan det minska det antal fastigheter som krävs. I praxis har till och med enstaka fastigheter i närheten av ett befintligt verksamhetsområde ansetts planmässigt och i övrigt ha ett så nära samband med bebyggelsen inom verksamhetsområdet att fastigheternas VA-frågor skulle lösas i det större sammanhanget med denna bebyggelse (prop 2005/6:78 s 42 samt Mark- och miljööverdomstolens (MÖD) avgörande i mål M10214-16)

Gällande avstånd mellan husen anger rättspraxis i ett fall att 300 meter var för långt för att utgöra del av större sammanhang medan ett annat fall visade att 150–200 m var applicerbart.

I arbetet med VA-planområden i Storuman har sammanhållen bebyggelse eller bebyggelse i ett större sammanhang definierats som ett kluster av minst 20 hushåll med minst 150 m mellan två enskilda huskroppar.

I Figur 3 beskrivs den arbetsgång som använts vid bedömning av identifierade VA-planområden.

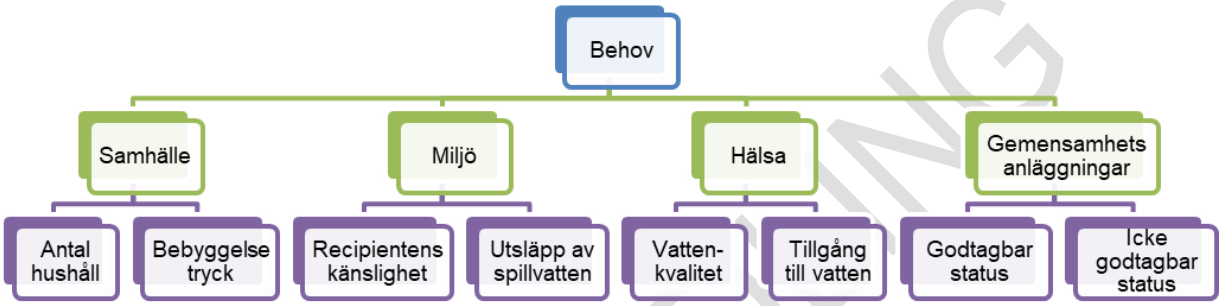
Figur 3 Arbetsgång för bedömning av VA-planområden.

2.2 Bedömning av möjlighet och behov

De områden som utgör VA-planområden bedöms med avseende på flera kriterier som tillsammans ger en bild av områdets ”behov av en förändrad

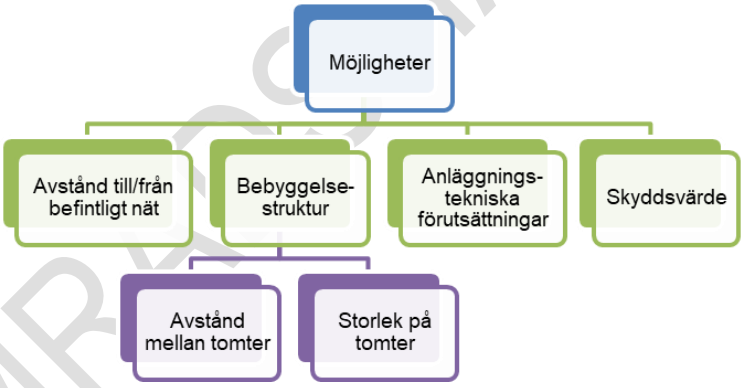
SAMRÅDSHANDLING

vattenförsörjning eller avloppshantering”. Detta görs för att tydligt kunna redovisa vilka områden som är mest angelägna att arbeta med. Det ger också en grund för prioritering av eventuell anslutning till allmän VA-försörjning eller andra förbättrande åtgärder. Klassningen av VA-planområdena görs utifrån en kvalitativ bedömning av olika kriterier som sedan inarbetas i en bedömningsmodell. Kriterier avseende behovet visar hur angeläget det är att ett område får en förändrad VA-försörjning, se Figur 4.

Figur 4 Kriterier vid bedömning av behov av förändrad vattenförsörjning och avloppshantering

Kriterier avseende möjligheten indikerar hur kostsamt det är att ansluta ett område till allmän VA-försörjning genom överföringsledningar till den befintliga allmänna VA-anläggningen, se Figur 5

Figur 5 Kriterier vid bedömning av möjligheter till förändrad vattenförsörjning och avloppshantering

Med utgångspunkt i VA-planområdenas behov, möjlighet och ytterligare påverkansfaktorer kategoriseras de som ett av alternativen i Figur 6. Eftersom bedömningen görs utifrån tillgängliga underlag behöver dessa uppdateras när ytterligare underlag framkommer eller då förutsättningarna förändras.

Med den möjlighet som är förknippad med VA-utbyggnad i olika områden, tillsammans med den del som utgör bedömning av behov, kan, som ovan nämnt, ett resonemang föras kring prioriteringsordning och takten för VA-utbyggnad. I det här fallet analyseras möjligheten för anslutning till allmänt VA via överföringsledning till den befintliga allmänna VA-anläggningen. Syftet med denna bedömning är inte att ta fram en kostnad för VA-anslutning av respektive område utan att visa bilden bakom kostnaden, dvs i vilka aspekter är möjligheten för VA anslutning god och var är möjligheterna mer utmanande.

För mer information om bedömningsmodellen och parametrar se bilaga 2.

SAMRÅDSHANDLING

2.3 Klassificering av VA-planområden

Genom att följa ovan stående arbetssätt har identifierade VA-planområden bedömts och klassificerats (se Figur 6 och kap 2.3.1-2.3.4 nedan).

Behovet i Storuman har bedömts utifrån en viktning mellan de olika kriterierna samhälle, hälsa och miljö där samhälle har ansetts ha en lägre dignitet än de andra parametrarna då bebyggelsetrycket i flertalet VA-planområden är lågt. Kriterierna hälsa och miljö har viktats högt då de anses ha högst dignitet i bedömningen. Viktningen mellan parametrarna har därför satts till följande: Antal fastigheter 20%, Andel fritidshus 5%, Bebyggelseutveckling 25%, Hälsa 25% och Miljö 25%.

Parametrarna som representerar möjlighet till utbyggnad består av:

- längd på överföring till befintligt nät
- bebyggelsestruktur i området
- anläggningstekniska förutsättningar
- samordningsvinster
- skyddsvärde

Möjligheten har i detta skede inte använts i analysen utan är tänkt att användas i ett scenario där flera utbyggnadsområden pekats ut och en prioritering ska göras. Där är den mest kostnadsdrivande parametern i Storuman längd på överföringsledning till befintlig kommunal VA-anläggning. Med anledning av detta har denna parameter viktats upp till 70%. Bebyggelsestruktur, anläggningstekniska förutsättningar samt skyddsvärde till 30% medan samordningsvinster inte har tagits med i analysen och har därför viktats till 0%.

Figur 6 Beskrivning av de olika kategorierna för VA-planområden.

SAMRÅDSHANDLING

2.3.1 Enskilt VA-område

Ett enskilt VA-område är ett område med en sådan karaktär att godtagbart omhändertagande av avlopp och tjänligt dricksvatten kan lösas genom enskilda VA anläggningar idag så väl som i framtiden. I områden med enskilt VA är det varje fastighetsägares alternativt VA-förenings ansvar att försörjningen av dricksvatten och omhändertagandet av spillvatten och dagvatten fungerar tillfredsställande.

2.3.2 VA-bevakningsområde

Ett VA-bevakningsområde är ett område som idag har enskild VA-försörjning och som, utifrån den information kommunen har, fungerar tillfredsställande idag. Om bebyggelsen skulle utökas eller förändras är det dock inte självklart att vatten- och avloppsituationen kommer att fungera tillfredställande.

Kommunen bör därför bevaka till exempel utsläpp av spillvatten från området, antalet tillkommande bygglov eller förändring i nyttjande av bebyggelsen. När ett bevakningsområde förändras kan det klassas om till enskilt VA-område, VA-utredningsområde eller VA-utbyggnadsområde.

2.3.3 VA-utredningsområde

I områden som klassas som VA-utredningsområde finns osäkra parametrar som behöver utredas vidare innan beslut kan fattas kring hur området ska kategoriseras. Det kan bero på stora osäkerheter kopplat till behovet av förändrad VA-försörjning. Det kan även bero på att möjligheten till anslutning med överföringsledning är mycket låg vilket gör att alternativa lösningar behöver utredas vidare.

VA-utredningsområde är ett temporärt tillstånd. När utredningen är utförd klassificeras området till VA-utbyggnadsområde, VA-bevakningsområde eller enskilt VA-område. Att en utredning görs innebär inte per automatik att en allmän VA-utbyggnad blir aktuell.

2.3.4 VA-utbyggnadsområde

Ett VA-utbyggnadsområde är ett område som idag har enskild VA-försörjning men som har behov av en förändrad VA-struktur. Hela eller delar av VA-utbyggnadsområdet planeras att införlivas i verksamhetsområde för allmänna dricks- och/eller spillvattentjänster.

För VA-utbyggnadsområdet bör även behovet av allmänt dagvatten utredas. Behovsutredningen ska grundas i 6 § LAV och identifiera huruvida det föreligger ett behov av allmän dagvattenhantering ur miljö – eller hälsoperspektiv.

I denna vattentjänstplan finns inga utpekade VA-utbyggnadsområden men efter vidare utredning kan områden klassas om till denna kategori.

2.4 VA-planområden

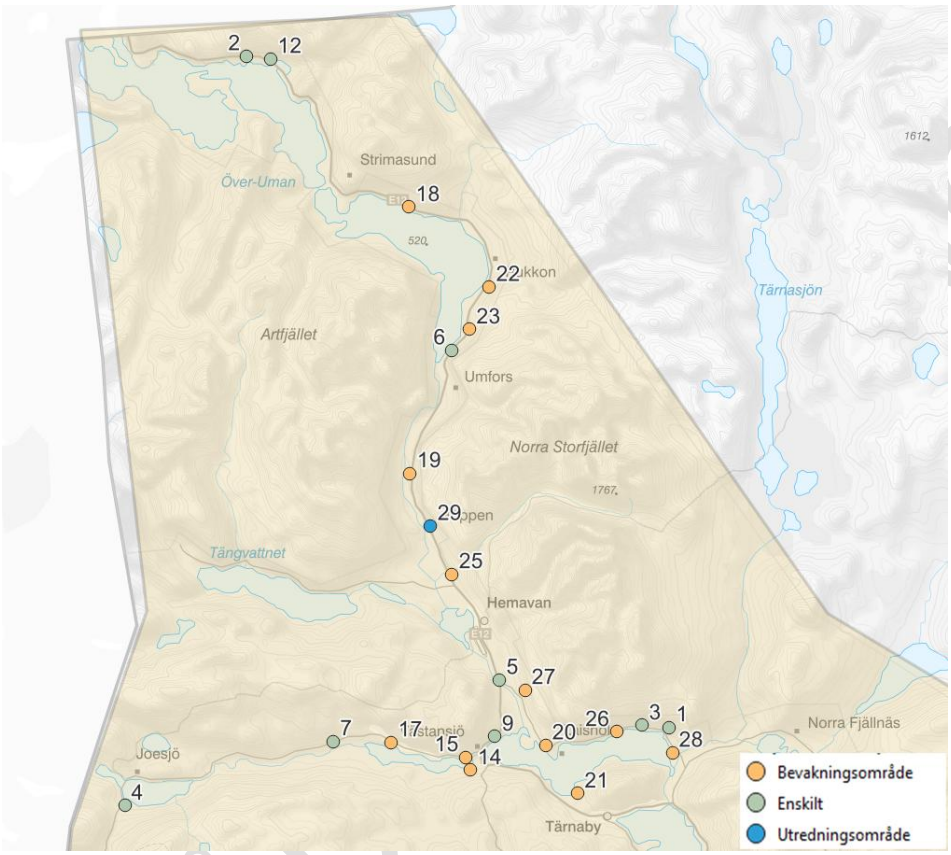
2.4.1 Identifierade VA-planområden

Nedan redovisas vilka VA-planområden som identifierats genom tidigare genomförd GIS-analys och som utvärderats enligt arbetsgången genom urval med 20 eller fler hus med maximalt 150 meter mellan. Ett VA-planområdes utbredning är inte likställt med ett eventuellt verksamhetsområdes utbredning.

SAMRÅDSHANDLING

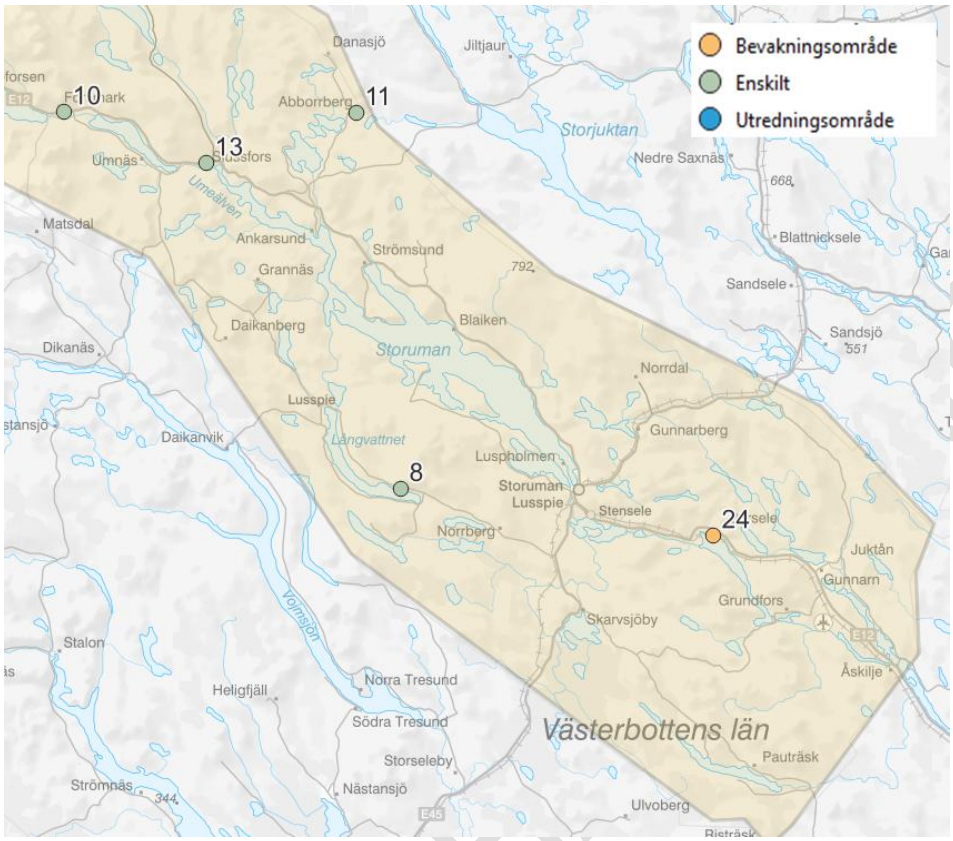
Vilka fastigheter som bör ingå fastställs i efterföljande behovsutredning där man går ner på fastighetsnivå.

Genom GIS-analysen beskriven i kapitel 2.1 har 29 VA-planområden identifierats.

Figur 7 Identifierade VA-planområden i Storuman kommun.

SAMRÅD

Figur 8 Identifierade VA-planområden i Storuman kommun.

Behovet av och möjligheten till en förändrad VA-försörjning i kommunens VA-planområden sammanfattas i kapitel 2.5 och 2.6.

2.5 Områden med enskilt VA

Enskilt VA-område		
Nr	*Namn*	*Kommentar*
1	Solberg Norra	Gemensamt vatten men någon enstaka är inte ansluten. Finns detaljplan. Inga kända problem.
2	Bredviken	Fritidshusområde med enskilda äldre anläggningar. Så länge det inte blir ett högt bebyggelsetryck bör området kunna fortsätta vara enskilt.
3	Bergnäsbäcken	I området finns 29 bostadshus och fyra permanentboende. Området har gemensamt vatten.
4	Boxfjäll	Område med camping och fritidshus, troligtvis har många egna vattenbrunnar. Området bedöms kunna fortsätta vara enskilt om inte bebyggelsetrycket förändras. Recipienten Jovattsån är inte känslig för näringsämnen.
5	Portbron (Norra, Krokfors)	Gemensamt vatten finns. Avlopp är enskilt, många tillstånd har. Ca 25 bostadshus i området. Recipienten Umeälven är inte känslig för näringsämnen.

SAMRÅDSHANDLING

6	Sandnäset	26 bostäder varav en permanentboende. Gemensamt vatten finns. Recipienten är Överuman.
7	Brännan	34 bostadshus finns i området och en permanentboende. Området har en detaljplan och vissa har gemensamt avlopp.
8	Långsjöby	Blandat område där kommunen äger flera små avloppsanläggningar. Kommunalt vatten finns för 5 hushåll. Inga kända problem i området.
9	Västansjö	Område med enskilda anläggningar. En permanentboende. Recipienten har god ekologisk status. Inga kända kvalitetsproblem.
10	Forsmark	Kommunalt vatten finns i området. Spillvatten finns både kommunalt och enskilt. Kommunen har flera små avloppsanläggningar. Inga kända kvalitetsbrister finns.
11	Abborrberg	Området har gemensamt vatten och enskilda avlopp. Lågt bebyggelsetryck. 13 permanentboende.
12	Kåtaviken	25 bostadshus och fyra permanentboende. Gemensamt vatten finns och enskilda avloppsanläggningar. Bebyggelsetrycket är lågt.
13	Slussfors	Området har kommunalt VA men den västra delen mot ån har vatten men inte spill. Bebyggelsetrycket är lågt.

2.6 VA-bevakningsområden

VA-bevakningsområde		
Nr	*Namn*	*Kommentar*
14	Bygget, Södra	14 permanentboende, fritidshus och ett detaljplanerat område för fritidshus. Gemensamt vatten finns. Bör bevakas på grund av bebyggelsetryck.
15	Bygget Norra, (Joeström)	Gemensamt vatten och avlopp finns. Bör bevakas på grund av bebyggelsetryck.
16	Portbron(Södra)	Gemensamt vatten finns, många har vattentoalett utan tillstånd då detaljplan ej medger WC. Mycket berg i dagen vilket försvårar infiltration. Detta är ett prioriterat tillsynsområde och bör bevakas.
17	Joeström	Relativt högt bebyggelsetryck, många nya tomter har kommit till genom förhandsbesked, det vill säga inte genom planläggning. 16 permanentboende i området. Området bör bevakas då ett bebyggelsetryck finns.
18	Vilasund	Finns en mindre detaljplan mitt i byn. Området har ca 50 bostadshus. Med tanke på områdets storlek bör det bevakas.
19	Stintbäcken	Detaljplanelagt område. Gemensam vattenanläggning finns. Finns ett tryck på fler detaljplaner. Med tanke på bebyggelsetrycket bör området bevakas.
20	Laisholm	36 permanentboende och en detaljplan i området. Området har enskilda avlopp. Med hänsyn till storleken och att ett bebyggelsetryck finns bör området bevakas.
21	Konäset	Detaljplanelagt område med ett bebyggelsetryck. Det finns gemensamt vatten och avloppen är enskilda.

22	Rukkon	I området finns två detaljplaner, en ny nere mot älven där avloppen är enskilda och vatten gemensamt. Ett bebyggelsetryck finns i området.
23	Umasjö	Högre bebyggelsetryck och 9 permanentboende. Detaljplanerat område med enskilda anläggningar.
24	Barsele	Här finns kommunalt VA men i den östra delen finns enskilda anläggningar. Det finns en naturligt hög arsenikhalt men inga kända problem i den kommunala anläggningen.
25	Syterbäcken	Område i nära anslutning till kommunalt verksamhetsområde för VA i Hemavan. Ca 20 fastigheter med enskilda anläggningar. Inga kända problem. Området bör bevakas med hänsyn till närheten till verksamhetsområde.
26	Laxnäs	Fritidshusområde med högt bebyggelsetryck. Arbete med en ny detaljplan på ca 30 tomter pågår. Området saknar allmänt VA. Finns blandat med gemensamma brunnar och brunnar för enstaka fastigheter. Vattenbrunnar finns nedströms avloppsanläggningar. Området har utretts i detaljplanearbetet och inget behov finns i dagsläget för allmänt VA.
27	Krokfors	Fritidshusområde med högt bebyggelsetryck. Gemensam anläggning för vatten och enskilda avlopp. Norr om området finns en ny detaljplan för fritidshus. Området har utretts i detaljplanearbetet och inget behov finns i dagsläget för allmänt VA.
28	Solberg, Södra	Området tar sitt vatten från sjön och enskilda avloppsanläggningar finns ovan. Enligt detaljplan ska inga avloppsanläggningar tillåtas i området. Tärnabys vattentäkt där ytvatten tas från Tärnaån finns nedströms. Området har utretts för eventuell påverkan på Tärnabys vattentäkt där resultatet visar att området inte påverkar vattentäkten.

2.7 VA-Utredningsområde

VA-Utredningsområde		
Nr	*Namn*	*Kommentar*
29	Klippen	Blandat område där delar har kommunalt VA och delar enskilda anläggningar. Behovet är stort på grund av bebyggelsetrycket. Kommunens dricksvattenbrunn har god kapacitet.

SAMRÅD

3. Skyfall

Enligt §6b i LAV ska:

> ”*en vattentjänstplan innehålla en redogörelse för kommunens bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna VA-anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning som uppkommer vid skyfall*”.

Bedömningen ska omfatta alla allmänna vattentjänster (dricksvatten, spillvatten och dagvatten) och avgränsas till endast skyfall och omfattar inte andra klimatrelaterade händelser. Lagtexten innehåller inte någon närmare definition av skyfall än ”intensiv korttidsnederbörd”. Därmed finns en flexibilitet för kommunen själv att bedöma vilket regn som används som utgångspunkt i åtgärdsanalysen.

3.1 Generellt

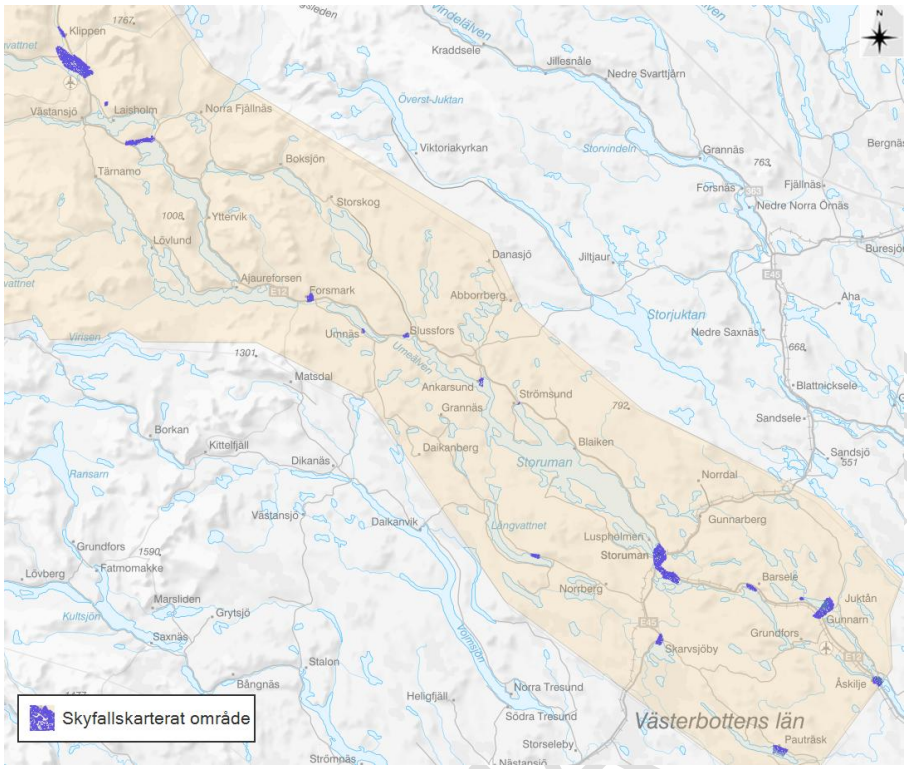
Våra dagvattensystem är till för att avleda vatten genom ledningar och öppna diken. I samband med skyfall är dagvattensystemets kapacitet mycket begränsad i förhållande till regnets intensitet och volym. Det gäller även för markens infiltrationsförmåga som ofta inte räcker till för att ta emot regnmängderna. Följden blir avrinning på markytan som kan leda till översvämning. Höga vattennivåer som följd av skyfall kan leda till oönskade konsekvenser för ett samhälle, en stad eller en ort och medföra att viktiga försörjningsfunktioner skadas.

Beroende på var översvämningen inträffar kan den medföra allvarliga konsekvenser för exempelvis bebyggelse, infrastruktur och samhällsviktig verksamhet (MSB, 2017). I föreliggande vattentjänstplan ligger fokus på identifiering av VA-anläggningar där risk för översvämning finns, samt vilka åtgärder som kan vidtas för att bibehålla VA-anläggningarnas funktion vid skyfall.

3.2 Skyfallskartering

Parallellt med arbetet med denna vattentjänstplan upprättades också en skyfallskartering som syftar till att lokalisera de av Storuman kommuns VA-anläggningar som riskerar att drabbas negativt i samband med skyfall och skyfallsliknande regn. Se Figur 9 nedan för karterade områden.

SAMRÅDSHANDLING

Figur 9 Skyfallskarterade områden i Storuman kommun.

I denna skyfallskartering upprättad av Sweco 2024 analyserades ett skyfallsscenario för ett regn med en återkomsttid på 100 år. Nederbördsintensiteten togs fram utifrån SMHI:s regionala statistik för korttidsnederbörd baserat på en varaktighet på 6 timmar. En klimatfaktor på +40% multiplicerades med beräknad nederbördsvolym för att ta hänsyn till klimatförändringar. Parametrar för regnhändelsen redovisas i Tabell 3.

Tabell 3 Antaganden om återkomsttid, varaktighet och klimatfaktor för det analyserade skyfallsscenariot samt den beräknade nederbördsvolymen

		Skyfallsscenario
Antaganden	Återkomsttid	100 år
	Varaktighet	6 timmar
	Klimatfaktor	Klimatscenario RCP 8.5: +40%
Beräknat nederbördsevent	Nederbördsvolym (med klimatfaktor)	79 mm

Skyfallskarteringen utfördes som en förenklad analys enligt MSB:s metodik för skyfallskartering. Analysen baserades på topografi, nederbördsmängd samt områdets förmåga att leda bort vatten via ytlig avrinning och eventuellt ledningsnät. Utifrån detta beräknades vattenfyllda lågpunkter och rinnvägar. Karteringen inkluderade endast avrinningsvägar från områden större än 1 ha.

Totalt 5 dricksvattenanläggningar av de 35 undersökta bedöms ligga i riskzonen vid ett skyfall. Två av dessa är i riskzonen för en flödesväg och resterande tre

SAMRÅDSHANDLING

för en vattenfylld lågpunkt. Av dricksvattenanläggningarna i riskzonen är en högreservoar, en pumpstation och resterande tre är vattenverk.

Av de 32 undersökta spillvattenanläggningarna bedöms 14 ligga i riskzonen. Fem av dessa ligger i riskzonen för flödesvägar, fem för vattenfyllda lågpunkter och fyra i riskzonen för både flödesväg och vattenfylld lågpunkt. Av anläggningar i riskzonen är majoriteten pumpstationer.

Lämplig åtgärd för varje specifik anläggning behöver detaljstuderas i den vidare processen. Åtgärder som kan bli aktuella på kort sikt är klimatsäkring av själva byggnaderna samt dess interiör med fokus på elektriska komponenter. Detta kan till exempel genomföras genom invallning (mobil eller stationär), avledning av vatten, flytt av elektriska komponenter mm. Det är även viktigt att tillgängligheten till de påverkade anläggningarna säkerställs vid skyfall.

3.3 Ansvar för skyfall

Den allmänna dagvattenanläggningen där VA-huvudmannen enligt LAV ansvarar är till för att avleda vatten genom ledningar och öppna diken. I samband med skyfall är dagvattensystemets kapacitet mycket begränsad i förhållande till regnets intensitet och volym. När dagvattensystemet är fullt innebär det i praktiken att avrinningen av regnöverskottet primärt beror av marknivån.

Vem som ansvarar för skyfall är en frågeställning som många kommuner i Sverige står inför att utreda, det finns idag inga nationella bestämmelser i frågan. Kommunen är enligt Plan- och bygglagen (PBL) ansvarig för att bebyggelse anläggs på mark lämplig för ändamålet, och ska därmed ta hänsyn till översvämningsrisker vid nyplanering. Allt ansvar för översvämningssäkring ligger dock inte på kommunen utan fastighetsägare och verksamhetsutövare har ansvar att skydda sin egendom.

Ett vanligt sätt att betrakta frågan är att ansvaret att skydda kommunen i stort därför både ligger på kommunen och på enskilda fastighetsägare. Kommunen ansvarar för samhällsplanering och ska ta hänsyn till översvämningsrisker. När det byggs nytt ska kommunen se till att det är säkert ur ett klimatperspektiv, det innebär bland annat att se till att marken är lämplig utifrån risker för översvämning, ras, skred och erosion.

Kommunen anses också ofta ansvarig för att värdera och minska risken för klimatrelaterade skador på den redan byggda miljön. Fastighetsägaren ansvarar å sin sida för avledning och översvämningssäkring på sin egen tomt. Kommunen har således ett ansvar tillsammans med fastighetsägarna att skapa säkra vattenvägar vid skyfall.

Ett relativt vanligt sätt att betrakta ansvarsfrågan kopplat till skyfallsåtgärder för kommuner i Sverige är att:

- Åtgärder bara för att skydda VA-anläggningen genom att göra lokala lösningar så som exempelvis vallar, upphöjningar eller avskärande diken bekostas av VA-huvudmannen
- Kommunen tar ansvar för skyfallsåtgärder som är till för att säkra bebyggelse, större områden etc. Skydd av andra objekt förutom VA-anläggningen ingår därmed i kommunens ansvar.

SAMRÅDSHANDLING

4. Långsiktig planering av kommunens allmänna VA-försörjning

4.1 Planering av VA-verksamheten

4.1.1 Vattenverk

Vattenverket i Tärnaby är en äldre anläggning och behöver en översyn för att säkerställa kvalitet och tillräcklig kapacitet för framtida exploateringar.

Vattenverket i Pauträsk finns belägen på en ö och planeras att byggas om på grund av ålder, grundvattenkvalitet och arbetsmiljö.

4.1.2 Reningsverk

Reningsverket i Tärnaby är gammalt och med hänsyn till EU:s reviderade avloppsdirektiv kommer verket att behöva utredas för att säkerställa att det klarar framtida krav på rening. Reningsverket i Tärnaby behöver även ses över då det finns begränsad kapacitet kvar för att hantera framtida exploateringar.

Vid Barsele reningsverk har kommunen problem med höga halter BOD. Storumans kommun har med anledning av det påbörjat en utredning av ett nytt reningssteg.

4.1.3 Verksamhetsområden

Verksamhetsområden ska fastställas där kommunen är huvudman. Fastställandet av verksamhetsområden ska göras av kommunfullmäktige. Ett arbete har inletts med att definiera de kommunala verksamhetsområdena för vatten och avlopp. Detta beräknas vara klart 2027.

4.1.4 Vattenskyddsområden

Storuman kommun ska se över sina vattenskyddsområden då flera är gamla och i Tärnaby saknas helt ett vattenskyddsområde för vattentäkten.

4.1.5 Tillskottsvatten

Storuman har i dagsläget inte ett systematiskt uppströmsarbete men har prioriterade verk som ska utredas där problematik finns med tillskottsvatten. Detta planeras långsiktigt inom ramen för förnyelseplanen

4.2 Kommunal fysisk planering

4.2.1 Översiktsplan

Storuman kommuns översiktsplan är ett strategiskt dokument som beskriver kommunens vision och mål för den fysiska planeringen. Översiktsplanen ska

SAMRÅDSHANDLING

omfatta hela kommunen och ge vägledning för hur kommunen ska utvecklas på lång sikt, både i tätorter och i byar. Översiktsplanen ska antas av kommunfullmäktige. Översiktsplanen innehåller bland annat information om bostadsförsörjning, service, infrastruktur, natur- och kulturvärden, miljö- och klimatfrågor och hållbar utveckling. Översiktsplanen är inte juridiskt bindande, men den ska vägleda alla som planerar eller bygger i kommunen.

Gällande översiktsplan antogs av kommunfullmäktige den 3 maj 2011.

Med hänsyn till det bebyggelsetryck som finns i kommunen har tre fördjupade översiktsplaner tagits fram för att skapa en tydligare bild av områdena och hur de ska användas.

Beslutade fördjupade översiktsplaner i Storumans kommun:

- Fördjupad översiktsplan för Storuman/Stensele, 2011-05-03
- Fördjupad översiktsplan för Hemavan, 2011-05-03
- Fördjupad översiktsplan för Tärnaby, 2022-09-27

4.3 Fortsatt VA-planering

4.3.1 VA-plan

Storuman kommun har ett påbörjat arbetet med en strategisk VA-plan, denna vattentjänstplan utgör ett bra underlag för det fortsatta arbetet. I dagsläget finns en investerings- och förnyelseplan som sträcker sig fram till 2030. Investerings- och förnyelseplanen ska kompletteras med en långsiktig VA-plan som beskriver mål, prioriteringar, åtgärder och investeringar för de kommande 10-20 åren. Till VA-planen ska en VA-översikt och VA-policy upprättas. VA-översikten har påbörjats och utgjort en grund till arbetet med vattentjänstplanen. VA-policyn är ett styrdokument som fastställer kommunens övergripande målsättningar för vatten- och avloppsfrågor. VA-policy fastställs av kommunfullmäktige.

4.3.2 Förnyelseplan

Storuman kommun har en upprättad förnyelse och investeringsplan. Detta är ett levande dokument som kontinuerligt uppdateras och ligger till stöd för kommunens VA-förnyelse.

4.3.3 Samarbeten

VA samverkan sker främst med intilliggande kommuner och genom Region Västerbotten som driver ett arbete för att underlätta samverkan mellan Västerbottens VA-huvudmän. Detta genom gemensamma resurser, kunskap, strategier och lösningar. Aktiviteter som görs är möten, workshops och platsbesök.

SAMRÅDSHANDLING

5. Bedömning av betydande miljöpåverkan

En undersökning gällande betydande miljöpåverkan har genomförts i enlighet med 6 kap. 6 § första stycket 1 miljöbalken. Genomförandet av vattentjänstplanen för Storuman kommun kan utifrån denna inte antas medföra en betydande miljöpåverkan eftersom planens innehåll inte anger förutsättningar för att bedriva sådana verksamheter eller vidta sådana åtgärder som anges i 6 § eller i bilagan till miljöbedömningsförordningen (jfr 2 § 2 p miljöbedömningsförordningen). Planen anger inte heller förutsättningar för att bedriva verksamheter och åtgärder med hänsyn till hur de kan påverka miljön så att en betydande miljöpåverkan kan antas (jfr 4 § miljöbedömningsförordningen). Vid bedömningen har de kriterier som anges i 5 § miljöbedömningsförordningen beaktats.

Omständigheter som påverkar bedömningen av betydande miljöpåverkan är huvudsakligen påverkan från ytterligare utbyggnad av det allmänna verksamhetsområdet för VA. Vattentjänstplanen ger dock inte förutsättningar för någon sådan planerad utbyggnad under dess genomförandetid. Därmed bedöms vattentjänstplanen inte ange förutsättningar för att bedriva sådana tillståndspliktiga verksamheter som anges i 6 § MBF.

Se bilaga 1 för mer detaljer kring bedömningen.

SAMRÅDSHANDLING

6. Sammanställning åtgärder

Nedan sammanfattas de åtgärder som nämns i tidigare kapitel i denna vattentjänstplan uppdelade per tematiskt område.

6.1 VA-planområden

6.1.1.1 Enskilt VA-område

- Regelbundet utföra tillsyn på enskilda anläggningar inom dessa områden
- Hantera eventuella rapporteringar om problem med vattenkvaliteten och vattentillgången.

6.1.1.2 Bevakningsområden

- Vid aktualitetsprövning av vattentjänstplanen bevaka förändringar i områdena
- Vid behov revidera klassningen av områden där en förändring sker som påverkar områdets förutsättningar till enskilda anläggningar

6.1.1.3 Utredningsområden

- Identifierade områden ska utredas för bedömning av åtgärd.
- Efter utredningen tas beslut om området i framtiden kan klassas om till enskilt VA-område, bevakningsområde eller om kommunen ska bygga ut VA för området.

6.2 Skyfall

Utifrån genomförd skyfallsutredning vidare detaljstudier av:

- Vattenverk i riskzon vid skyfall (5 st).
- Pumpstation i riskzon vid skyfall (11 st).
- Avloppsreningsverk i riskzon för flödesväg vid skyfall (2 st).

6.3 Långsiktig planering av kommunens allmänna VA-försörjning

Konkreta åtgärder som nämns i Vattentjänstplanen:

- Översyn av vattenverket i Tärnaby.
- Ombyggnation av vattenverket i Pauträsk.
- Utredning av reningsverket i Tärnaby för framtida krav på rening och kapacitet.
- Utredning och införande av nytt reningssteg vid Barsele reningsverk.
- Fastställande av kommunala verksamhetsområden för vatten och avlopp.
- Översyn av gamla vattenskyddsområden.
- Upprättande av vattenskyddsområde i Tärnaby.

SAMRÅDSHANDLING

- Utredning av prioriterade verk med tillskottsvattenproblem.
- Fortsatt arbete med strategisk VA-plan.
- Kartläggning av förnyelsebehovet för den allmänna VA-anläggningen.

SAMRÅDSHANDLING

Referenser

Boverket. (2018). *Tillsynsvägledning avseende översvämningsrisker, Rapport 2018:8.*

Boverket. (2018). *Tillsynsvägledning avseende översvämningsrisker, Rapport 2018:8.*

MSB. (2017). *Vägledning för skyfallskartering.* Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Regeringen. (01 2023). *Lag om allmänna vattentjänster*. Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2006412-om-allmanna-vattentjanster_sfs-2006-412

SMHI. (2017). *Extremregn i nuvarande och framtida klimat, Analyser av observationer och framtidsscenarier, Klimatologi Nr 47.*

Svenskt vatten. (01 2023). *Vägen till hållbara vattentjänster*. Hämtat från https://www.svensktvatten.se/om-oss/nyheter-lista/vagar-till-hallbara-vattentjanster--dessa-forandringar-innebar-propositionen/

SAMRÅDSHANDLING

Bilaga 1

Undersökning av behov av strategisk miljöbedömning

SAMRÅDSHANDLING

Bilaga 2

Bedömningsmodell för VA-utbyggnad Storuman

SAMRÅDSHANDLING

Together with our clients and the collective knowledge of our 18,500 architects, engineers and other specialists, we co-create solutions that address urbanisation, capture the power of digitalisation, and make our societies more sustainable.

Sweco – Transforming society together

SWECO